

مذاکرات مجلس

صورت مشروح مجلس روز سه شنبه ۲۱ تیر ماه ۱۳۲۲

فهرست مطالب :

- ۱ - تصویب صورت مجلس
 ۲ - تقدیم يك فقره لایحه راجع بهزینة انتخابات از طرف آقای وزیر کشور
 ۳ - شور دوم لایحه آموزش و پرورش اجباری و عمومی
 ۴ - تقدیم يك فقره لایحه راجع به پیشین از طرف آقای وزیر دارائی
 ۵ - موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه

(مجلس یکساعت و ربع قبل از ظهر بریاست آقای اسفندیاری تشکیل گردید)

صورت مجلس روز یکشنبه ۱۹ تیرماه را آقای (هاشمی) منشی قرائت نمودند

۱ - تصویب صورت مجلس

رئیس - در صورت مجلس نظری نیست . آقای مهدوی
 مهدوی - آقای فیاض را در صورت مجلس غایب بی اجازه
 نوشته اند ایشان بوسیله بنده کسب اجازه کرده اند
 رئیس - يك عده از آقایان هستند که همه کسالت داشتند و
 غائب بی اجازه نوشته شده اند این مانعی ندارد و اصلاح خواهد شد.
 در صورت مجلس نظری نیست (خیر) صورت مجلس تصویب شد
 ۲ - تقدیم يك فقره لایحه راجع بهزینة انتخابات از
 طرف آقای وزیر کشور
 وزیر کشور - بطوریکه آقایان محترم مسبوق هستند

بموقع قانونی شروع به انتخابات چیزی باقی نمانده و البته
 از طرف وزارت کشور مقدمات این کار تهیه شده فقط چیزی
 که احتیاج داریم هزینة انتخابات است که باید تصویب
 شود این است که بنده لایحه تهیه کرده و تقدیم میکنم و
 تصویب آن را تقاضا میکنم

۳ - شور دوم لایحه آموزش و پرورش

عمومی و اجباری

رئیس - گزارش کمیسیون فرهنگ راجع بآموزش
 و پرورش عمومی مطرح است

عین مذاکرات مشروح اینکصد و هشتاد یکمین جلسه از سیزدهمین دوره قانون گذاری (مطابق قانون ۸ آذر ماه ۱۳۰۵)

اداره تند نویسی و تحریر صورت مجلس

اسامی غائبین جلسه گذشته که ضمن صورت مجلس خوانده شده :

فائین بی اجازه - آقایان : دکتر سمعی - جلیلی - فیاض - طوسی - شه دوست - اورنگ - طالش خان - دکتر تاج بخش - مشیردوانی -
 شجاع - حمزه تاش - دکتر سنگ - مهندس - فرش - دادور - نمازی - صادق وزیری - سلطانی - فتوحی - شاهنگ - مستشار -
 کامل ماکو - حریری - فرمانفرمایان . . .
 دیر آمدگان بی اجازه - آقایان : اکبر - خسرو شاهی - نصرتیان .

کمیسیون فرهنگ لایحه شماره ۳۶۶۸۱ دولت راجع به آموزش و پرورش عمومی را برای شور دوم مورد مطالعه قرار داده و پس از بررسی پیشنهاد های آقایان نمایندگان که در شور اول تقدیم کرده اند بامواد زیر موافقت حاصل شده اینک گزارش آن برای تصویب تقدیم میگردد

ماده اول - دولت مکلف است از سال ۱۳۲۲ تا مدت ده سال تعلیمات (آموزش و پرورش) ابتدائی را در تمام کشور بتدریج عمومی و اجباری سازد

رئیس - شوردر کلیات است

جمعی از نمایندگان - کلیات ندارد

رئیس - آقای روحی

روحی - کلیات در آخر است و در ماده اول هم بر حسب سوابق میشود صحبت کرد بنده خواستم آقای وزیر فرهنگ را متوجه بیک نکته اساسی بکنم این قانون یکی از آرزوها و کمال مطلوب عمومی ملت ایران بوده و احزاب و جماعات همیشه میل داشتند که مسئله تقسیمات عمومییت پیدا کند که در نتیجه انواع بداخلاقی که نتیجه بی سوادی است از بین برود و امروز این قانون بمجلس آمده و بنده هم یکی از موافقین این قانون هستم خواستم عرض کنم بنده که پنجاه و شش مرحله از زندگانی خود را میگذرانم و از سن نه سالگی توانائی خواندن و نوشتن را داشته ام و در زبان فارسی و عربی بقدری مطالعه کرده و رنج دیده ام که اگر اظهار عقیده در این خصوص بکنم شاید مستند باشد خواستم به آقا عرض بکنم که بنده در عرض این مدت صریح عرض میکنم که توانائی خط فارسی خواندن پیدا نکرده ام و اگر چندین سیال دیگر هم وقت صرف کنم باز این خط برایم غیر قابل خواندن است و این خط یک اشکالاتی را فراهم میکند گاهی در معاملات و در تلکرافات زبانهای برای مردم تا بحال وارد کرده است و باز هم وارد خواهد کرد و با این خط شما نمیتوانید معارف را بسط بدهید وزارت فرهنگ که میخواهد در ظرف چند سال خواندن و نوشتن را یاد بدهد با این صورت نمیشود و بایستی وزارت فرهنگ برای اصلاح

خط فکر کند بنده عرض میکنم زبان شکرین فارسی اگر خطش خوانا بود امروز یکی از زبانهای زنده دنیا بود در تمام دنیا میرفت که گفتار سعدی و حافظ چیست و چون همینقدر که بخط میرسند کمیت لنگ میماند این است که فکر میکنند و بعد وامیمانند و این خط را غیر قابل تعمیم میدانند الان چهل سال است دارم میخوانم باز نمیتوانم و اگر چهل سال دیگر هم بخوانم باز نمیتوانم و بلکه هیچکس توانائی ندارد این عرضی که بنده میکنم شاید امروز طرف توجه هیچکس از آقایان نباشد ولی بنده عرض میکنم اصلاح این خط مشکل است و لو اینکه اعراب را هم داخل حروف بکنند قابل اصلاح نیست ما هم هیچ راهی نداریم جز این که خط لاتین را بگیریم و تعلیمات را عمومی بکنیم حالا مختارید در این کار مطالعه بفرمائید و دقت بفرمائید و فکری بفرمائید که همه با سواد بشوند و زبان ما را هم یکی از زبانهای زنده دنیا بکنید.

وزیر فرهنگ - بنده با تصدیق اینکه خط فارسی زیاد مشکل است شکی نیست ولی این یک موضوعی است که البته در موقع تقدیم قانون تعلیمات اجباری نمیشود عملی کرد و این قدرها موضوع ساده نیست و همه آقایان موافق نیستند که ما خط فارسی را عوض کنیم و خط لاتین جایش بگذاریم (صحیح است) و شاید یک اصلاحاتی را هم موافق نباشند که حروفی را که از حیث صورت موافق هستند مثل (ز) و (ذ) و (ض) و (ظ) یا (ث) و (س) و (ص) یا (ق) و (غ) موافق نیستند که این را هم از بین ببریم و یکمده از دانشمندان و فضلا موافق نیستند با این موضوع (صحیح است) بنا بر این موضوع خیلی قابل مطالعه و اهمیت است وزارت فرهنگ هم مطالعه خواهد کرد و شاید بموقع خودش یک پیشنهادی در این موضوع تقدیم مجلس بکند.

رئیس - آقای مؤید احمدی

مؤید احمدی - بنده خیلی خوشوقتم که امروز این لایحه در مجلس مطرح است و از بدو مشروطیت که بنده خاطر دارم علاوه بر قانون اساسی معارف هر حزبی که در ایران

تشکیل شده بود یکی از مواد مرامنامه اش تعلیمات اجباری بود امروز بعد از بیست و هفت سال آمده است به مجلس و بنده هم کمال موافقت را دارم لیکن یک نکته را خواستم تذکر بدهم به آقای وزیر چون در آخر ماده اول نوشته شده است که تا مدت ده سال آموزش و پرورش را در تمام کشور بتدریج عمومی نماید. این تدریج را ما در قوانین پیش اینطور ترجمه کردیم وقتی که یک قانونی میگذاشت اول طهران را در نظر می گرفتند مثلاً ثبت اسناد اول طهران بعد جاهای دیگر ولی بنده در این لایحه نظر عکس دارم و عقیده دارم که باید از اقصی نقطه مملکت شروع بشود و بیاید جلو چون آنجا ها احتیاجاتشان بیشتر است مثلاً در آخرین نقطه بلوچستان یا در آخرین نقطه کردستان یا اطراف خراسان در آن دهاتی که هنوز تعلیمات اصلاً نیست آنها را اول آشنا کنند البته الان در تمام دهات اطراف تهران مدرسه هست و تعلیمات ابتدائی هست بنده عقیده ام این است که بجای بتدریج الا هم فالاهم را در نظر بگیرند و الا این را در شهرهای دوردست در نظر بگیرند آنها را که بکلی از حوزه معارفی دور افتاده اند آنها را در نظر بگیرند بعد همانطور بتدریج در ظرف ۱۰ سال در تمام کشور این تعلیمات را عمومی کنند و این نکته ای است که عجبالتاً بنظر بنده رسیده البته بسته برأی مجلس و آقای وزیر است.

رئیس - آقای هاشمی

هاشمی - بنده تصویب این لایحه را یکی از بزرگترین موفقیت هائی میدانم که در این دوره نصیب مجلس شورای ملی و کشور ایران شده است مخصوصاً در اینجا تشکر میکنم از جناب آقای وزیر فرهنگ که تشریف می آوردند در کمیسیون و مخصوصاً نظریاتی که در امر فرهنگ آقایان داشتند در جزئیات امر وارد میشدند و توجه کامل مینمودند و از نظر علاقه ای که بامور فرهنگ دارند بجزئیات پیشنهادات توجه کاملی مینمودند و تقریباً قانونی به این منتهی کمتر بنده دیدم که همه نوع اصلاحات در آن باشد و با تمام مقتضیات کشور ایران وفق بدهد خاصه طرز ترتیب

کتابهای آن و مراعات کردن قسمت صنایع و کشاورزی و سایر چیز هائی که سوگند به حال افراد باشد و جنبه علمی و عمل آن با هم توأم باشد منتهای دقت در این قسمت بعمل آمده. دفعه اول که این قانون به مجلس آمد میزان حقوق کلیه مستخدمین از کمک آموزگار گرفته تا استادان دانشگاه در آن تصریح شده بود و اصلاح شده بود بدیهی است. همه کارمندان فرهنگ و معلمین ایران و مجلس شورای ملی و کمیسیون فرهنگ نیز باین قسمت کمال علاقه را داشتند و در شور دوم کمیسیون فرهنگ چنین صلاح دانست که لایحه تعلیمات اجباری بدون آن قسمت بمجلس بیاید و بخودی خود مخصوص لایحه تعلیمات باشد برای تمام کشور ایران و آن قسمت میزبان حقوق معلمین و اصلاح حقوق آموزگاران و کمک آموزگاران و دبیران و سایرین را کمیسیون فرهنگ از آقای وزیر فرهنگ قول صریح گرفتند که در اولین جلسه لایحه اش را تقدیم کنند بمجلس شورای ملی و آن هم از همین مجلس بگذرد برای اینکه این دو قانون لازم و ملزوم یکدیگرند هم توجه به اصلاح امور معلمین ایران و هم توجه به تعلیمات عمومی که بطور کلی یکی از ارکان مهم اجزای قانون تعلیمات عمومی است از این جهت خواستم در اینجا اطمینان بدهم بکلیه معلمین ایران که این قسمت فراموش نشده است و در همین مجلس امیدوارم مورد تصویب واقع بشود.

رئیس - آقای آزادی

آزادی - بنده موافقم.

رئیس - آقای امیر تیمور

امیر تیمور - بنده مخالفم. عرض کنم ما در اغلب قراء و قصابات یک دبستانهائی داریم که اهالی همان دهات جمع شده اند و دبستانهائی برای خودشان ایجاد کردند و یک تعلیماتی فراهم کرده اند و مشغول تعلیم و تربیت هستند. البته با تصویب این قانون وزارت فرهنگ نباید مانعت و جلو گیری کند از دبستانهای ملی که فعلاً وجود دارد و مخصوصاً بنده میخواهم آقای وزیر فرهنگ را متذکر بکنم که این دبستانهای

جدید مانع آنها نشود که اینها را بخواهند از بین ببرند و باید آنها را در موقع مناسب تشویق و مساعدت کنند که آنها هم بکار خودشان ادامه بدهند.

وزیر فرهنگ - تصویب این قانون بهیچوجه مانع ابقاء دبستانهای ملی نخواهد بود و تکلیف دبستانهای ملی مطابق آئین نامه بعداً تعیین خواهد شد.

رئیس - آقای دکتر ملک زاده.

دکتر ملک زاده - عرض کنم بنده خواستم توضیح بدهم که این موضوع تعلیمات اجباری از اقدامات مفیدی است که نه فقط بنده با این قضیه موافق هستم بلکه تمام مجلس هم البته با این قضیه موافق است و علت و فلسفه این قضیه هم روشن است که اگر ما بخواهیم راه ترقی و تعالی را پیش بگیریم و برویم آنجائی که ملل متمدنه رسیده اند تا نیروی ایمان و علم در مملکت وجود پیدا نکند هر اقدامی که بشود بی نتیجه است. اگر شما تمام قصور دیار را در این مملکت قرار بدهید و تمام در و دیوار مملکت را هم بتوانید از زر و سیم درست کنید این فایده ندارد چون البته و خوشبختانه ایمان و علم هر دو کمک با یکدیگرند ایمان انسان را بطرف تحصیل علم میکشد و علم انسان را با ایمان میکند این خلاصه آن است. بنده در اینجا خواستم استفاده کنم چون لایحه تعلیمات جاری است در این مملکت که بدبختانه عجله فقط تنقید و بدگویی رواج پیدا کرده است من از موقع استفاده کنم و این دو نفر را که حق زیادی در ترویج فرهنگ این مملکت دارند خواستم بنام حق شناسی اسم برده بشوند یکی مرحوم حاج میرزا حسن رشیدی است که هم شما او را میشناسید که یکی از مؤسسين معارف ایران است و یکی هم مرحوم حاج میرزا یحیی دولت آبادی است که در آن روز تاریکی و سختی که اگر کسی میخواست قدمی در راه معارف بردارد بمشکلاتی بر میخورد این دو مرد در راه علم...

امیر تیمور - آقا رشیدی حیات دارد.

دکتر ملک زاده - شما هم فحش میدهید؟

امیر تیمور - آقا عرض میکنم رشیدی حیات دارد من

فحش ندادم.

دکتر ملک زاده - به بخشید خدا عمرش را زیاد کند این يك موضوع موضوع دیگری که الآن بیان فرمودند این است که این لایحه که دولت آورده بود يك قسمت از آن راجع بامور دانشگاه پیش بینی شده بود که این هم البته فوق العاده ضروری است ولی کمیسیون فعلاً صلاح دانست این قسمت را از هم تجزیه بکند ولی بشرط اینکه وزارت فرهنگ زودتر این قسمت را تهیه بکند و تقدیم مجلس شورای ملی بکند چون آن قسمت هم برای بهبودی اوضاع معلمین خیلی ضروری بود این است که بنده استدعا میکنم که این لایحه از طرف آقای وزیر فرهنگ تقدیم مجلس بشود و از آقای امیر تیمور عذر میخواهم.

بعضی از نمایندگان - کافی مذاکرات.

رئیس - در ماده اول پیشنهادی رسیده است که قرائت میشود. پیشنهاد آقای انوار.

پیشنهاد میکنم ماده اول اینطور اصلاح بشود: دولت مکلف است از ابتدای سال تحصیلی ۱۳۲۲ تعلیمات ابتدائی را الخ.

رئیس - آقای انوار.

انوار - بنده خیلی متأسف هستم که بعضی مجلس میرسانم که کمیسیون فرهنگ يك همچو لایحه ای را که طرف توجه همه است آورده است به مجلس و مخبر ندارد. باید مخبر باشد که مخبر از طرف کمیسیون دفاع بکند و این مدتی که بنده در مجلس بوده ام همچو چیزی نشده است (بعضی از نمایندگان - ناخوش است) ناخوش است که باید بکنفر دیگر رامعین کنند. هیئت رئیسه کمیسیون باید بکنفر دیگر را معین بکند که پهلوی وزیر بنشیند و دفاع بکند شاید يك پیشنهادی شد آخر این ترتیب عمل خوب نیست. بنده خیلی متأسفم البته بنده میگویم که مخبر کمیسیون باید باشد زیرا که کمیسیون زحمت میکشد و مخبر باید آنرا با اطلاع مجلس برساند اینها يك چیزهایی است که باید اجرا بشود. ولی چون من متأسفم عرض میکنم حالا شما که آقای هاشمی

منشی هستید بیاید اینجا آقا چون تکلیف مخبر غیر از تکلیف دولت است. دولت يك عقیده ای دارد و مجلس يك عقیده دارد و مجلس عقیده خودش را یعنی يك نماینده بیان میکند آنوقت مخبر باید این را توجه بدهد به کمیسیون آنوقت اگر دولت مخالف است باید مخبر دفاع کند این يك جریان دموکراتی است حکومت دموکراتی ما این است بسیار خوب. اما این موضوع که تجدید کرده اند بنده میخواستم عرض کنم میگوید تا ۱۰ سال تعلیمات اجباری بشود خوب اگر نشد پس باید ولش کند؟ پس تجدید کردن و مکلف کردن و باصطلاح کیفی برای آن قائل نشدن بنده این را مناسب ندانستم این است که بنده پیشنهاد کردم که از ابتدای سال تحصیلی ۱۳۲۲ دولت مکلف است که تعلیمات عمومی را در تمام مملکت اجرا بکند حالا آقای دشتی فرمودند که اگر قید شود يك تأکیدی میشود در اجرای آن و ایشان بیان کردند اگر کیفی نداشته باشد برای متخلفین فایده ندارد فعلاً يك کیفی که آوردیم قائل شدیم تا ۱۰ سال این چه خواهد شد بنده در شور اول این مدت را بیست سال کردم که حقیقه با ملاحظه وضع مملکت خودتان این ۱۰ سال کم است زیرا بنده عقیده ام این است که قانون که نوشته میشود باید نظر اجرائی در آن باشد نه نظر گذرانیدن قانون. در مدت ۱۰ سال دولت موفق نمیشود در تمام مملکت که باین عرض و طول است باین کار و باین جهت بنده پیشنهاد کردم ۲۰ سال باشد ولی در کمیسیون قبول نشده است. و همان ۱۰ سال شده است. بنده گفتم چون کمیسیون نظرش ۱۰ سال است بهتر این است که این قید اصلاً برداشته شود و نوشته شود دولت از ۱۳۲۲ مکلف است که از ابتدای سال تحصیلی این کار را هر سال تعقیب و اجراء بکند حالا چند سال طول بکشد مانعی ندارد. اما آن چیزیکه آقای روحی بیان کردند ما نمیتوانیم این کلمات بزرگ سعی و حافظ و فردوسی را برداریم و بجایش لاین بگذاریم آقا (خنده نمایندگان)

وزیر فرهنگ - آقای انوار يك اشتباهی فرمودند و آن

اشتباه این است که ایشان تصور فرمودند ما میتوانیم از اول شهر یور ماه ۱۳۲۲ تعلیمات را اجباری کنیم این پیشنهاد مقصودش این است که ما از اول شهر یور ماه ۱۳۲۲ این موضوع را عملی کنیم در صورتیکه این امکان ندارد ماده اول بدولت وقت میدهد ۱۰ سال وسایل تعمیم و اجباری کردن تعلیمات را در کشور فراهم کند که پس از ۱۰ سال دولت باید عمومی بودن تعلیمات را در تمام کشور اعلام کند. خلاصه اینکه این ۱۰ سال مجانی است که مجلس شورای ملی بدولت میدهد که در عرض این ده سال بتدریج وسائل و مقدمات کار را فراهم کند و اینکه میفرمایند ۱۰ سال کم است اگر ایشان بخواهند مسافرتی بکنند بشیراز هم ممکن است در عرض دو روز میروند و هم ممکن است در عرض دو ماه بر حسب اینکه الاغ کرایه بکنند یا اتومبیل و البته شاید اتومبیل هم پیدا نشود باید هر طور هست فراهم بکنند برای اینکه ارزش دارد که در ظرف ۲ روز بروید و دو ماه خودتان را خسته نکنید ما هم اگر بخواهیم تعلیمات را در مملکت اجباری کنیم صد سال هم میشود کرد ۲۰۰ سال هم میشود ولی مراد این است که این موضوع بما اجازه نمیدهد که زیاد معطل کنیم زیرا این موضوع تعلیمات این يك چیزی است که باید شده باشد تا بحال. امروز در ممالک متمدنه دیگر هیچ همالی هم بدون سواد داشتن و نوشتن نمیتواند کار بکند. همان برای مخارج و هزینه اش هم بایستی سواد خواندن و نوشتن را داشته باشد و مختصر اطلاع ریاضی داشته باشد. بنابراین ما عجله داریم و اگر ممکن میشود باید تمام پول و هم مان را بگذاریم که اینکار را در ظرف ۵ سال بکنیم ولی البته ممکن نمیشود و این ۱۰ سال حد اقلی است که ما میتوانیم وقت صرف کنیم برای اینکار

انوار - بنده استرداد میکنم

رئیس - در جلسه گذشته آقای فیاض کسالت داشتند و در این جلسه بنده تصور میکردم که ایشان هستند در مجلس حالا که تشریف ندارند آقای هاشمی منشی مجلس بجای ایشان مخبر میشوند.

پیشنهاد آقای ساگینیان

پیشنهاد میکند تبصره زیر بماده اول اضافه شود:

تبصره - وجود و یا تأسیس دبستانهای دولتی مانع از وجود و یا تأسیس دبستانهای ملی نخواهد بود و کلیه دبستانها اعم از دولتی و یا ملی بر طبق اساس و حدود قانون اساسی معارف مصوبه نهم عقرب ۱۳۲۹ خواهد بود

رئیس - آقای ساگینیان

ساگینیان - عرض کنم بنده مخالف با این قانون نیستم حتی چند روز پیش بنده برای تعلیمات عمومی یک پیشنهادی کردم به کمیسیون که رفت قابل توجه نشد و توزیع نشد ولی چون وزارت فرهنگ هر اقدامی میکند از برای مدارس غیر دولتی لطمه وارد میآورد لهذا بنده این پیشنهاد کردم و استدعا دارم آقای وزیر فرهنگ توجه بفرمایند که مدارس ملی از برای تدریس و زبان اطفال ضروری است و حالا اگر میخواهند مدرسه دولتی تأسیس کنند از دبستان ملی نباید جلو گیری کنند و اگر اجبار باشد که در مدرسه دولتی تحصیل بکنند و جلو گیری از مدرسه یا دبستان ملی بشود آنوقت جلو گیری میشود از تدریس زبان و مذهب اطفال در صورتیکه این باید محفوظ بماند و این را باید بواسطه قانون اساسی معارف از تدریس زبان و مذهب که در مدارس ملی خودشان دارند مانع نشد

وزیر فرهنگ - این قانون همانطور که عرض کردم مانع

از این نیست که مدارس ملی باقی بماند و بنده صریحاً عرض میکنم که وزارت فرهنگ خیلی محتاج خواهیم بود باینکه افراد و اشخاص متفرقه کمک بکنند با وزارت فرهنگ بنابراین در نظر است تشویق بکنیم و کمک بیشتری بکنیم بکسانیکه دبستان و دبیرستان ملی تأسیس بکنند ولی بنده ناچارم این را هم تذکر بدهم که اگر روزی رسید که وزارت فرهنگ وسایل کافی داشت که تمام مدارس ملی را خودش در دست بگیرد آن روز صلاح کشور هم که این کار را بکند و تمام دبستانها و دبیرستانها تحت نظر وزارت فرهنگ باشد ولی فعلاً این قانون مانع این نیست که مدارس ملی هم تأسیس بشود

حرکت بدهد متعهد نباشد که من از جای خودم حرکت بکنم (امیر تیمور - در صورتیکه حرکتی باشد، حرکت نیست اصلاً) همینطور آقای وزیر هم باید تشریف بیاورند اینجا که مجلس گوش بدهد. در اینجا نظر بنده این است در قسمت فرمایش آقای امیر تیمور که ما یک پدری داریم که اسلام باشد و یک مادر که ایران است ما میخواهیم جامعه ما یک جامعه واحدی باشد که اختلاف درش نباشد یعنی اگر اختلافی درش هست بر طرف شود در اینجا یک عبارتی نوشته شده. برنامه تحصیلات و کتابهای دبستانی با رعایت تقسیمات نقاط مختلف کشور ممکن است متنوع باشد. همینکه اجازه داده شد که برنامه وزارت معارف مختلف باشد باین معنی که تعلیمات یک شکل باشد مختلف باشد البته علوم عالیه ممکن است مختلف باشد ولی اینکه ابتدائی متنوع باشد بنده نمیدانم یعنی چه مگر اینکه یک توضیحی داده شود و البته با نظر وحدت بتعلیمات که ما همه مان باید یک زبان رسمی داشته باشیم زبانهای دیگر از مملکت ما برود تمام آذربایجان کردستان فارس ترک همه اینها دارای دیانت اسلام هستیم و مثل شخص واحد باید در سیاستمان هم تعلیمات واحدی پیدا کنیم تعلیمات ابتدائی مان یکی باشد نظام مان یکی باشد زندگانی مان زندگانی واحد باشد مثل این که همه مللی که دارند عظمت پیدا میکنند تعلیمات واحدی دارند و این متنوع باشد را بنده مخالفم و اگر هم لازم است که در بعضی ولایات ملاحظه ای باشد هیچ ملاحظه لازم نیست و وحدت شرط اولیه است و بنده با تنوع مخالفم.

مخبر - بدیهی است نتیجه از فرهنگ عمومی مجانی این است که بالاخره یک ملت واحدی تشکیل بدهید. این موضوع تنوعی هم که در اینجا ذکر شده است شامل مواد درس نیست بنده بمباراة الاخری آن اندازه که باید فارسی یاد بگیرند و حساب بدانند برای تمام کشور یکی است موضوع در آن قسمت فنی است، یکجا در ساحل دریا واقع شده باید یک چیزی باو آموخته شود که بتواند از لحاظ دریائی استفاده کند یک نقطه کشاورزی است و استعداد کشاورزی دارد

یکجا صنعتی است این تنوع باین ملاحظه نوشته شده است و الاراجع باصل مواد درسی تنوعی نیست و همینطور وحدت و تساوی درش هست.

رئیس - پیشنهاد آقای دکتر ادهم:

پیشنهاد میکنم در تبصره ماده ۲ بعد از کلمات حرف و صنایع کلمه و کشاورزی اضافه شود.

رئیس - آقای دکتر ادهم.

دکتر ادهم - بنده با این لایحه تعلیمات عمومی که از طرف وزارت فرهنگ پیشنهاد شده موافقم و خیلی هم خوشوقتیم که زودتر از مجلس بگذرد در قسمت تعلیمات حرف و صنایع که در کلاس پنجم و شش خواهد بود بنده معتقدم که کشاورزی هم باشد برای اینکه در مملکت ما قسمت کشاورزی خیلی طرف احتیاج است و خیلی هم اسباب خوشوقتی است که قسمت معارف عمومی ابتدائی مجانی را که بنده از دوره های پیش پیشنهاد کرده بودم مورد موافقت دولت و مجلس شده و ما خوشوقتیم که این تعلیمات عمومی مجانی در تمام مملکت عملی بشود.

مخبر - کشاورزی هم تحت عنوان حرف هست باوجود

این برای روشن شدن مطلب بنده قبول می کنم.

وزیر فرهنگ - بنده هم قبول میکنم.

رئیس - پیشنهاد آقای امیر تیمور

پیشنهاد میکنم در ماده دوم بعد از کلمه تربیت اخلاقی

جمله دیانتی علاوه شود

رئیس - آقای امیر تیمور

امیر تیمور - تقاضی میکنم که باین کلمه آقای وزیر

فرهنگ توجه بفرمایند و قبول بفرمایند (در شور اول هم در این موضوع عرض کردم مورد موافقت ایشان و مجلس هم قرار گرفت) که در این طبع کتاب که گذاشته شده وزارت با رعایت اصول آموزش و پرورش خاصه تربیت اخلاقی کودکانه در عهده دار خواهد بود بعد از تربیت اخلاقی کلمه دیانتی هم علاوه شود که این کتب که طبع میشود رعایت این قسمت هم بشود استدعا میکنم این را آقای وزیر فرهنگ

قبول بفرمایند و از قبول آن منتهی بربنده بگذارند .
مخبر - این لفظ در کمیسیون هم مطرح شد و زیاد هم درش مذاکره شد با تصریح این لفظ در برنامه دولتی شاید ایجاد یک مدارس مختلفی را بکنند عملاً در ضمن تدوین و تنظیم کتبی که برای این منظور هست و در آئین نامه آن که بتصویب کمیسیون خواهد رسید تأمین خواهد شد اینک نوشته با رعایت اصول آموزش و پرورش خاصه تربیت اخلاقی این اصول تربیت اخلاقی وقتی نوشتند تصمیم دارد و جزاز راه آموزش دیانتی راهی ندارد با وجود این مانعی ندارد و بنده حرفی ندارم .

وزیر فرهنگ - بنده اولاً مقدمه باید عرض کنم که کاملاً بانظر آقای امیر تیمور و همه آقایان نمایندگان که این نظر را دارند موافقم که بایستی اطفال از طفولیت حس دینی شان تقویت بشود و مردمان با ایمانی بار بیابند اگر این رعایت شده بود شاید وضع ما بهتر از این بود در این هیچ تردیدی نیست و این را هم مصمم هستیم و در نظر داریم که همین کار را بکنیم چنانکه در کتابهای ابتدائی که در شرف تدوین آن هستیم این نکات را در نظر گرفته ایم و ملاحظه خواهید فرمود اما لفظ دیانتی را که فرمودید لفظ دیگری بنظر آمد که شامل آنها هم هست و آن لفظ تربیت اخلاق کودکان است چون اخلاق تصدیق میفرمایند با دیانت فرق ندارد و اگر ما بخواهیم این را هم بگذاریم اینطور میسراند که ما این دوتا را مغایر هم میدانیم و حال آنکه غرض نهائی دیانت و اصول دینی این است که با اخلاق برسند الا اینکه اخلاق جنبه عمومی و کلی دارد و وارد بعضی مشکلاتی که شاید انجام آن شاید مشکل باشد نمیشود و همان نتیجه را دارد باین جهت لفظ اخلاقی گذاشته شد که نظر آقایان تأمین بشود و آن ایراد نباشد که لفظ اخلاق و دیانت را با هم بگذاریم زیرا این دوتا را بنده مخالف هم نمیدانم و یکی میدانم خلاصه اینکه اخلاق و دیانت با هم یکی است (نهرانچی - اخلاق را بردارید دیانت بگذارید اخلاق یک جزئی از دیانت اسلام است) بنده قبول

نمیکنم اگر بخواهیم یا اخلاق را بگذاریم یا دیانت را بنده اخلاق را ترجیح میدهم زیرا اخلاق شامل دیانت است اخلاق اعم است از دیانت وقتی دیانت نوشته شود ممکن است اختلافی داشته باشد و بعد هم بد تعبیر کنند شاید دین یک خرافاتی را تصور کنند که ذهنی بچه ها بشود و حال اینکه نظر جنابعالی این نیست نظر جنابعالی این نیست که یک خرافاتی را در ذهن بچه ها بکنیم و وقتی این را بگذاریم ممکن است یک سوء تفاهمی بشود ولی وقتی که اخلاقی را گذاشتیم همین نظر را تأمین میکنم و خواهش میکنم موافقت بکنند .

امیر تیمور - بنده توضیح مختصری دارم منظور از اخلاق که میگوئیم اخلاق اسلامی است و از این کلمه دیانتی هم منظور همان اخلاق اسلامی است ولی اخلاق تنها اینطور نیست مثلاً یک روز وزارت فرهنگ اخلاق را اینطور تعبیر میکرد که دختر و پسر با هم بروند در شناگاه این هم جزء اخلاق بود بنده میخواهم از این اخلاقها جلو گیری بشود و اخلاق اخلاق دیانتی باید باشد این پیشنهادها بهیچ کجا بر نمی خورد اگر قبول نکنید بنده هم بهیچیک از مواد این لایحه رأی نمیدهم و سعی میکنم که در هر ماده اشکال روی اشکال بیاید .

رئیس - آقای ملک مدنی .
ملک مدنی - این واضح و معلوم است آقای وزیر فرهنگ هم باید قبول بکنند برای اینکه اینها دو قسمت متباین نیست ممکن است از نظر اخلاق یک نفر اخلاقش خوب باشد ولی اخلاق اسلامی نداشته باشد دیانت یا اسلام است و در قانون اساسی هم ذکر شده است و ما باید اخلاق اسلامی را در آموزشگاهها مان در مدارس مان داشته باشیم و بعقیده بنده این یک مطلب خیلی واردی است خواهش میکنم آقای وزیر فرهنگ موافقت بکنند که این در مرحله اول آموزش لازم است که این مطلب درم نظر باشد .

مخبر - اولاً اخلاق حمیده عین دین است پیغمبر فرمود بعثت لائم مکارم الاخلاق یعنی علتش را ذکر کرد بر گزیده شدم که اخلاق خوب را رواج بدهم پس این فرمایش شارع

است اخلاق نتیجه دیانت است ذرواقع اما اینکه تصریح بشود عرض کردم بنده مخالفتی ندارم لکن ما منظورمان از قانون تعلیمات عمومی این است که از حیث خواندن و نوشتن یک ملت واحدی تشکیل بدهیم و این وضع شتر پلنگ را از این مملکت برداریم وقتی که آمدیم و این را شرط قرار دادیم در این مملکت ادیان دیگر هم هستند ارامنه ، زرتشتی ها (اینک در قانون اساسی نوشته ملل متنوعه لفظش خطا است همه ملت ایرانند) اما مذاهب مختلفه هم در این مملکت هستند که باید همان دنباله دین خودشان را بگیرند در اینصورت تصور نمی رود لطمه بزند بآن قسمت وحدتی که ما در نظر داریم ؟

امیر تیمور - آقا دیانت مطلق است هر کس بدیانت خودش .

رئیس - مسئله دیانت را ما اگر رعایت بکنیم اخلاق هم جزء آن است متأسفانه اخلاقی که امروز گفته میشود چیزهایی بنظر میرسد که بایستی از آن احتراز کرد این اخلاقی را که امروز میگویند از این اخلاق باید احتراز کرد (صحیح است) وقتی اظهار بدیانت بکنند اگر دیانت واقعی صحیح اسلام را دنبال بکنند اخلاق هم جزء آن است این را که میگویند دیانت نوشته شود اشکالی ندارد هیچ ضرری هم بجائی نمیزند اخلاق هم بنویسید دیانت هم بنویسید و اگر اخلاق تنها بنویسید با ترتیب امروز اسباب نگرانی برای بعضی ها خواهد شد .

وزیر فرهنگ - آقایان این قانون را که تصویب میفرمایند البته نظر مبارکشان این است که اجرا هم بشود اگر گذاشته شود دیانت و دین و منظورشان این باشد که حقیقه دین و مذهب خاصی را در آنجا ترویج کنیم این اسباب زحمت خواهد بود آقا .

امیر تیمور - هر کس به مذهب خودش باشد ما نگفتیم مذهب خاص ارمنی زرتشتی همانطور که آقای ساگینیان هم منظورشان بود هر کس در مذهب خودش .
وزیر فرهنگ - خود آقای امیر تیمور توضیح دادند و

اشکال کار وزارت فرهنگ و دولت را تصدیق فرمودند اگر در قانون گذارده شود که وزارت فرهنگ بترویج دین و ادیان مختلفه بپردازد کار بسیار مشکلی میشود برای اینکه مملکت ما چنانکه میدانید ادیان مختلف درش هست همه افراد این کشور مسلمان نیستند عده زیادی مسیحی داریم (جمعی از نمایندگان - عده کمی داریم) عده زیادی زرتشتی داریم و مذاهب دیگر و برای دولت شاید میسر نباشد که معلم شرعیات برای مذاهب مختلف بگمارد و بعلاوه هیچ جای دنیا هم این کار را نمی کنند بچه ای که چهار سال میخواید از سن شش سالگی تا ده سالگی اصول کلی خواندن را یاد بگیرد معنی ندارد خصوصیات مذهب را باو یاد بدهیم (همه نمایندگان) (انوار - آقا بچه هایمان باید مسلمان باشند) (امیر تیمور - غیر از این محال است این لایحه نگذرد بهتر است) در هر صورت مجلس مختار است که این قانون را بگذراند یا نگذراند اجباری برای مجلس نیست این قانون مال بنده نیست مال مردم است جنابعالی فرمودید که با تمام مواد مخالفت میکنید بنده البته باندازه یک نفر ایرانی متأسف خواهم بود یک موضوع دیگری است آقایان مطلع هستند در کتاب های دبستانی مایک اصل کلی راجع بمذهب هست ما آن حدود را رعایت میکنیم و این در کتابهای ما هست بنده بایک چیز ممکن است موافقت کنم پیشنهاد آقایان را بیک صورت اگر قبول بفرمایند موافقت خواهم کرد و آن این است که اضافه شود برای این که عده زیادی از آقایان علاقمند هستند (همه علاقه مند هستند) البته نظر بنده همان اخلاقی کافی است و آن اصلاح این است که تقویت حسی دینی کودکان (خیلی خوب است خیلی خوب) .

امیر تیمور - اجازه بفرمائید که رأی گرفته شود .
مخبر (هاشمی) - بنده هم قبول میکنم تقویت حسی دینی را .
پیشنهاد آقای اوحدی : ماده دوم بطریق زیر اصلاح میشود :
 ماده ۲ - دوره تعلیمات ابتدائی اجباری شش سال است

برنامه تحصیلات و کتابهای دبستانی را وزارت فرهنگ با رعایت اصول آموزش و پرورش خاصه تربیت اخلاقی کودکان عهده دار خواهد بود.

امیر تیمور - خیلی متشکر هستم که آقای وزیر فرهنگ با موضوع دیانتی موافقت فرمودند و با این موافقت رفع يك مشکل مهمی را از بنده کردند و اگر موافقت نمی کردند بنده مجبور بودم که هم با تمام این لایحه مخالفت کنم و هم با شخص ایشان در تمام عمر مخالف باشم اما اینجا بجای حس دینی تربیت دینی بگذارید بنده موافقم آقا

رئیس - آقای اوحدی بفرمائید در پیشنهادتان توضیح بدهید.

اوحدی - يك قسمت از نظریات بنده راجع به آن جمله ممکن است متنوع باشد که در این ماده ذکر شد و آقای انوار توضیحاتی دادند و به عقیده بنده این لایحه یکی از بهترین لوایح دوره مشروطیت است از ابتدا تا حالا که امروز به مجلس شورای ملی آمده و طرح شده این مقتضی است آثار تعلیمات در او مترتب شود از جمله اثری که بر این تعلیمات اجباری باید مترتب شود عنوان وحدت و اتحاد جامعه ایرانی است پس نیاستی در خشت اول که برای کودکان شش ساله معین میشود ما يك امتیازاتی از برای آنها قائل بشویم در صورتی که ما از این مواد تعلیمات اجباری برای آن قسمت ها تا کلاس چهارم فقط خواندن و نوشتن است همینقدر که بخواند و بتواند بنویسد اگر در ساحل دریا باشد باید این خواندن و نوشتن را بداند باید همین خواندن و نوشتن را بداند بنابراین در قتل جبال باشد باید همین خواندن و نوشتن را بداند بنابراین اختلاف امکانه و محل نیاستی موجب اختلاف خواندن و نوشتن باشد باینجهت بنده پیشنهاد کردم که این جمله ممکن است متنوع باشد را موافقت کنید حذف شود و با تبصره عرضی ندارم فقط با يك کلمه اش عرض دارم که مینویسد تجدید نظر بشود این تجدید نظر معنی ندارد با صدر ماده اختلاف دارد و مخالف است زیرا صدر ماده دارد که این کتابهای دبستانی باید از حالا بمقتضیات احتیاجات جامعه تهیه شود نه

کتابهاییکه سابق بوده بنا بر این وقتی بنامد که این دوره شش ساله ابتدائی کتابش تهیه بشود دیگر در کلاس ۵ و ۶ تجدید نظر بشود معنی ندارد اگر میخواهید وزارت فرهنگ همان کتاب های کهنه و قدیمی را بیاورد که در ۵ و ۶ میخواهد تجدید نظر کند باید يك دوره را تهیه کند با آن الفاظ و آن کلمات و آن اشعار و آن جملات عربی و آن چیزهاییکه اسباب عدم پیشرفت عملی اطفال است بایستی بکلی حذف کند بایستی با يك عبارات و بیانات ساده که این بچه ها از شش سالگی وارد شده و شروع کرده اند به تعلیم و یاد گرفتن بسهولت بتوانند یاد بگیرند باینجهت بنده عرض کردم که آن حذف بشود و آن کلمه که آقای امیر تیمور پیشنهاد کردند شما هم که مخبر کمیسیون هستید قبول کردید بنده هم قبول میکنم که اضافه بشود بر آن پیشنهاد بنده حال در آن تجدید نظر هر توضیحی میدهید بدهید که خیال بنده راحت بشود (نمایندگان - رأی بگیرید)

وزیر فرهنگ - منظور از اینکه کتاب متنوع باشد این نیست که یکیش عبرانی است یکیش فارسی است یکیش عربی است کتاب همان کتاب است تنوع در این است که فرمودید که اگر بچه ها در قتل جبال زندگی میکنند یا در ساحل دریا اینها وضع شدن با هم مختلف است تنوع از این لحاظ است کسیکه در ساحل دریا است بایستی باو زراعت برنج یا تربیت تخم نوغان و غیره را یاد بدهند و این فرق میکند با کسیکه در قلعه جبال است از این لحاظ است و گرنه جغرافی و تاریخ و خواندن و نوشتن که فرق نمیکند

اوحدی - سوء تفاهم است بنده نخواستم با آن مثالی که عرض شد شما را دستتان را به بندهم که رعایت بچه رشتی را که در کنار دریا زندگی میکند با قلعه جبال نکند بنده عرض کردم آن چهار سال چون ۶ سال است برای چهار سال تنوع قائل شد این تنوع موضوع ندارد ولی دو آخر تبصره اضافه کرده اند که ۶ و ۵ ممکن است مختلف باشد حرفه و پیشه البته آن که در کنار دریاست حرفه اش ماهی گیری است آنکه در قلعه جبال است حرفه اش یا درخت نشاندن است یا

کار دیگر است پس حرف و پیشه غیر از خواندن و نوشتن است بایستی خواندن و نوشتن متحد باشد عبارت بنده که نارسا نبود که شما اینطور فرمودید.

رئیس - آقایان موافقین باین پیشنهاد آقای اوحدی بر خیزند (عده کمی برخاستند) رد شد
پیشنهاد آقای طباطبائی:

پیشنهاد میکنم تبصره ماده دوم حذف شود

طباطبائی - بنده راپرت را که نگاه کردم خیال کردم دوره تعلیمات ۶ سال باشد چون در لایحه اول ۴ سال بود بعد وقتیکه شش سال شده آن پیشنهاد را پس گرفتم ولی حالا متوجه شدم که این تبصره آن نظر را متزلزل کرده و خراب کرده آقای روحی گفتند که بعد از ۴۰ سال نمیتوانند بخوانند و بنویسند (نبیل سمیعی - بعد از ۵۶ سال) بعد از ۵۶ سال شما يك نفر که کلاس ابتدائی را چهار سال رفته است در دسترس آقایان هست امتحان بکنید چهار سال که سهل است شش ساله اش هم نمیتواند پس عرض نهائی و عقلائی از این لایحه فقط خواندن و نوشتن است یعنی يك نفر بموجب این قانون اگر چنانچه عملی شد در ظرف شش سال موفق خواهد شد تا حدی بتواند درست بنویسد و تا حدی درست بخواند تبصره کلاس ۵ و ۶ را اختیاری کرده شما اگر کسی را بیاورید ۴ سال معطلش کنید و بعد باو اختیار بدهید که بکلاس ۵ و ۶ بیاید البته او نخواهد آمد چهار سال وقت او را گرفتید و ضایع کردید و يك مخارجی کردید و این فایده ندارد لا اقل باید که يك نفر شش ساله را طای بکنند و این حرف و مشاغل و صنایع و کشاورزی هم که در این جا ذکر شده يك خوش آمد هائی است شاگرد ابتدائی که میخواهد شش سال خواندن و نوشتن یاد بگیرد او حرف و صنایع نمیتواند یاد بگیرد باید اجمالاً طرز نوشتن و خواندن فارسی را یاد بگیرد این بود که بنده پیشنهاد کردم که تبصره لازم نیست دوره تعلیمات ۶ سال است و شما هم مکلفید که در پروگرام تجدید نظر کنید و آن راه نزدیکتر را برای وصول بمقصود بلکه پیدا کنید و آن پیشنهاد را هم شما قبول کردید ولی

بنظر من اشکالات زیاد پیدا میکند زیرا این مملکت اسلامی است و بموجب قانون اساسی دیانت دیانت اسلام است و آنوقت چطور میشود که شما حس دین اطفال را تقویت کنید به نظر من همان جمله خودش کافی تر بود و اخلاق نتیجه دین است و دین و مذهب آمده است برای تصفیه اخلاق.

هاشمی (مخبر) - آقای طباطبائی آن قسمت که موافقت شد و گذشت اما راجع بحذفش که فرمودید ملاحظه بفرمائید که در این تبصره چیزهای دیگری هم هست قسمت مهمش عدم وسائل کافی بوده است که موجب این تبصره شده است با حذفش مطالب دیگر از بین میرود مسلماً باید باشد شکی نیست اما در قسمت چهار سال اگر درست تعلیم داده شود و برنامه تنظیم شود کافی است برای خواندن و نوشتن چهار سال خودش مدت زیادی است.

طباطبائی - پس گرفتم.

رئیس - موافقین با ماده دوم بر خیزند (عده زیادی برخاستند) تصویب شد ماده سوم قرائت میشود (نمایندگان ختم جلسه)

ماده سوم - آموزش و پرورش در دبستان های دولتی در تمام کشور مجانی است و بهیچ عنوان نباید از دانش آموزان وجهی مطالبه شود بدانش آموزان بی بضاعت کتاب درسی مجانی داده خواهد شد

دشتمی - آقا پیشنهاد ختم جلسه شده است (یکی از نمایندگان - ماده مطرح است) (ختم جلسه آقا) (ختم جلسه آقا)

رئیس - در ماده سوم صحبت است.

[۴- تقدیم يك فقره لایحه راجع به پیش از طرف آقای وزیر دارائی]

وزیر دارائی (آقای بیات) - يك لایحه است راجع به پول پیش و عجلتاً همانطور که عرض کردم چون پول خورد کم است و در دسترس مردم نیست و عجلتاً آلومنیوم هم نداریم يك لایحه بنده تقدیم میکنم که عجلتاً يك

(نمایندگان - ختم جلسه)

[۵ - موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه]

رئیس - جلسه را ختم میکنیم جلسه آتی به روز پنجشنبه
بیست و سوم تیر ماه چهار ساعت پیش از ظهر دستور
هم بقیه لایحه تعلیمات اجباری است .

(مجلس نهم ساعت بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی - حسن اسفندیاری

مقتضای مسنوك با مس خالی زده شود تا بعداً آلومنیوم هم
برسد تقدیم میکنم بکمیسسیون مربوط مراجعه شود .

رئیس - موافقین با ماده سوم برخیزند

طهر النچی - اگر ماده مطرح است که بنده عرایضی

دارم هنوز صحبت نشده است .

امیر تیمور - بنده هم عرایضی دارم .